

PSA_019

Vývojová psychologie II

PS 2011

MLADÁ DOSPĚLOST

VYMEZENÍ MLADÉ DOSPĚLOSTI

- ✘ **Mladá dospělost** (od 20-22 do 30-32 let věku)
- ✘ Broomley (21-25 let), Birren (17-25 let), Levinson (17-45 let), Langmeier, Krejčířová (pojem „časná dospělost“ 20-25/30 let věku)
- ✘ Období dospělosti se zpravidla člení na mladší dospělost (do 30 let), střední (do 45 let) a starší dospělost (do 60 let)
- ✘ Biologické vymezení dospělosti: sexuální zralost (tzn. nový postoj k sexualitě – jako k prostředku ke zplození dítěte)

VYMEZENÍ MLADÉ DOSPĚLOSTI

- ✘ psychosociální vymezení dospělosti :
  - + 1. změna osobnosti – komplexní osamostatnění, ochota přijmout zodpovědnost za své činy, realistický odhad vlastních sil a kompetencí, lépe ovládá své emoce a jednání
  - + 2. změny v socializačním rozvoji – přestává být závislý na rodičích, symetrické vztahy s vrstevníky, párové soužití, zvládnutí vztahů v profesní oblasti (nadřízení, podřízení)
  - + 3. ekonomická nezávislost
  - + další znaky *současné* dospělosti – individualismus (vlastní rozhodování ve všech oblastech života, osobní volba proti tradičnímu rodovému předurčení)

VÝVOJOVÉ ÚKOLY V MLADÉ DOSPĚLOSTI DLE R. J. HAVIGHURSTA

- ✘ Pro naplnění vývojového úkolu nabízí konkrétní společnost (kultura) určité vzorce chování (patterns); pokud je však člověk nerespektuje je často sankcionován
- ✘ Pojem **teachable moment** - moment v etapě, kdy je důležité započít dané učení
- ✘ Některé vývojové úkoly jsou kontinuální, například vývoj myšlení, a některé jsou typické pro určitou etapu, například změna vztahu k rodiči v adolescenci

VÝVOJOVÉ ÚKOLY V MLADÉ DOSPĚLOSTI DLE R. J. HAVIGHURSTA

R.J. Havighurst uvádí několik **vývojových úkolů** pro období mladé dospělosti:

- ✘ Nalezení životního partnera
- ✘ Vstup do manželství
- ✘ Založení rodiny (soc. role)
- ✘ Výchova dětí
- ✘ Vytvoření domova
- ✘ Vývoj a utváření profesní kariéry
- ✘ Přijetí společenské, veřejné zodpovědnosti
- ✘ Začlenění do sociální/ch skupin/y

ČÍM SE VYZNAČUJE DOSPĚLÝ ČLOVĚK

- × Koná produktivní práci, jejíž smysl chápe a která ho činí existenčně soběstačným
- × Je schopen spolupracovat bez zbytečných konfliktů ...
- × Samostatně hospodaří ...
- × Jedná vyspěle vůči nadřízeným – v práci nebo ve studiu ...
- × Má realistické plány do budoucnosti ...
- × Bydlí samostatně ...
- × Je schopen trávit volný čas sám, má však jednoho či více blízkých přátel, kteří stojí o jeho společnost
- × Je schopen se stýkat s příslušníky druhého pohlaví bez přílišných zábran a plachosti, poskytovat i přijímat lásku a něhu ...
- × Cíleně rozšiřuje svou orientaci v prostředí, v němž žije a pracuje
- × Aktivně se zajímá a pečuje o blaho rodiny, přátel i širšího lidského společenství

TĚLESNÝ VÝVOJ

- × Dvacátá léta jsou dobou největší tělesné síly, energie, vitálního elánu, robustního zdraví
- × Úmrtnost ... dokonaná suicidia ...
- × Svaly, mozek – vrchol kolem 25. roku věku
- × Involuce – např. meziobratlové ploténky, vízus, kůže ...
- × Krása ↔ úspěch ?
- × Meze těla je již nutno brát realisticky na vědomí a přizpůsobit se možnostem, které nabízí...

PSYCHOSOCIÁLNÍ VÝVOJ

- ✘ Formální dospělosti dosahuje člověk v 18 letech; z psychologického hlediska bývá dospělost spojována zejména se zralostí v psychosociální oblasti a k té většina lidí dospívá později (kolem 20 - 25 let)
- ✘ G. Allport – znaky, dimenze dospělosti:
  - Extenze sebe
  - Vztahy k druhým lidem
  - Emocionální jistota
  - + Realismus
  - + Schopnosti a kompetence
  - + Poznávání sebe
  - + Implicitní filozofie
- ✘ A. Maslow – sebeaktualizace
- ✘ Po adolescenci jde o celkové uklidnění, psychicky harmoničtější období, fáze realizace toho, co si v adolescenci jedinec naplánoval vs. přehodnocení

CHARAKTERISTIKA MLADÉ DOSPĚLOSTI

- × **Dosažení psychické dospělosti** je spojeno s větší **sebejistotou a vědomím vlastních kompetencí**
- × Za nejvýznamnější znak lze považovat **schopnost přijmout zodpovědnost za své činy**
- × V tomto období člověk přijímá **stabilní profesní roli**, stává se **manželem a rodičem**
- × Akceptace kognitivní nejistoty plyne z **vědomí mnohoznačnosti** problémů, **relativity** různých názorů a **časového omezení** jejich platnosti - postformální myšlení
- × Relativita sociálních norem a změna postoje k nim se odráží v pojetí povinností a zodpovědnosti
- × Projevuje se i **selektivita prosociálního zaměření**
- × Morální uvažování vytváří souhrn osobních **zkušeností**

PRACOVNÍ A SPOLEČENSKÉ UPLATNĚNÍ

- × Počátek/Plató/Konec vzestupu/pádu
- × Niterná sebejistota
  1. fáze (elementárního) sebevědomí ~ 3 roky, první vzdor
  2. fáze sebevědomí ~ pubescence, pubescentní vzdor (osobnost je citlivá na všechna komandování, neboť objevuje nový, subjektivní svět a pozoruje vlastní přeměnu v dospívajícího člověka)
  3. fáze (zralého) sebevědomí ~ kolem 30 let (opor o plnou zralost tělesnou i psychickou, o nabyté zkušenosti s lidstvím a o zakončenou profesionalizaci; vzdor je vystřídán energickým hájením cti a samostatnosti, vědomím vlastní síly; rázné odmítání výtek a pokořování, „boj“ rovného s rovným)
- × ženy – dilema volby mezi (časově limitovaným) mateřstvím a kariérou, většinou snaha o kompromis

TVOŘIVOST A JEJÍ PODMÍNĚNOST

Schopnost být sám...

Plodná nečinnost ...

Denní snění ...

Volnost myšlení ...

Růstové zpracování traumatických konfliktů ...

Bdělý, nezaujatý postřeh ...

Disciplína ...

PŘÁTELSTVÍ

- ✘ důležitá jsou hluboká přátelství, ale není jich moc; užitečná je širší a variabilní síť proměnlivějších a povrchnějších kontaktů; přátelství v (manželském) páru
- ✘ mužská přátelství jsou méně intimní, jeden z prostředků potvrzování vlastního sebepojetí (ochota soutěžit mezi sebou na rozdíl od žen, které to v přátelství neakceptují), ženy – sdílení problémů, vzájemná podpora, náročnější na čas – kamarádka má být k dispozici

PARTNERSTVÍ

- ✘ partnerství má v tomto období větší význam, než přátelství, protože by se mělo stát základem nové rodiny
- ✘ nejdůležitější varianta intimního vztahu, kdy se člověk částečně vzdává vlastní identity a vytváří partnerství, tj. párovou identitu
- ✘ partnerský vztah je důležitým prostředkem osobního rozvoje v mladé dospělosti

PARTNERSTVÍ

- ✘ Sternberg (1987) – teorie partnerského vztahu založeného na triádě základních vztahových komponent:
  - + intimita – potřeba sdílení přítomnosti, potřeba poznání a otevřenosti, vzájemná důvěra a respekt, výlučnost, potřeba sdílení budoucnosti, společných cílů a jejich naplňování
  - + milostná touha (vášeň) – převažuje na začátku vztahu nad intimitou
  - + připoutání – vazba na partnera, která se vytváří v průběhu vztahu, signál stability vztahu
  - + → různé kombinace těchto složek mohou vytvářet různé typy partnerství (vášnivé partnerství, přátelské partnerství)

EROTIKA, SEXUALITA, INTIMITA

- ✘ V každém okamžiku jsme buď mužem, nebo ženou tím, co děláme a jak to děláme.
- ✘ Zušlechtování sexuality společenským a kulturním formou složitého systému pobídek a zábran ...
- ✘ *Podle naší mravně-kulturní tradice se má oduševnělá erotika zrale spojit se sexualitou v monogamní manželské nebo k manželství směřující lásce (Říčan 2004, s. 239).*
- ✘ Erotika, sexualita, autosexuality, intimita ...

INTIMITA – ZÁKLADNÍ ZNAKY

- ✘ Tělesná a duševní něha, která není brzděna ani ostychem, ani opatrností a strachem ze závislosti nebo zesměšnění, ani rozumovými důvody nebo společenskými konvencemi
- ✘ Sebeotevření, přání dát se poznat ve svých silných i slabých stránkách, nemít tajemství („duševní striptýz“, i člověk bez tajemství zůstává tajemným)
- ✘ Důvěra bez výhrad
- ✘ Vzájemná úcta, respekt
- ✘ Pravdivé poznání partnera, schopnost milovat i s chybami ...

INTIMITA – ZÁKLADNÍ ZNAKY

- × Pravdivé poznání vlastních citů k partnerovi
- × Společné dílo, záměry a plány, sdílená budoucnost
- × Hravost, tvořivost, smysl pro humor
- × Objevování, úžas, obdiv
- × Výlučnost

E. Fromm, E. Erikson (i. vs. izolace), pseudointimita, identita ...

- × http://www.youtube.com/watch?v=vYb9_RDrYzQ – Erikson a jeho pojetí intimacy
- × <http://www.youtube.com/watch?v=Jag2CgVPW7A> – Eriksonova stádia v médiích

FORMY LÁSKY (BELL)

- × Altruistická
- × Přátelská
- × Liking&loving
- × Sexuální
- × Romantická
- × Pragmatická
- × Praktická
- × Realistická
- × Ludická
- × Manická
- × Intenzivní
- × Obsesivní

MANŽELSTVÍ

Volba partnera

Předmanželské soužití

Alternativy

Společenský postoj

např. se traduje optimální věkový poměr mezi M/Ž při vstupu do manželství:

$$x = n/2 + 7 \quad (x = \text{věk } \text{Ž}; N = \text{věk } M)$$

Manželství = práce ...

Smysl života: „*Milovat a pracovat!*“ (S. Freud)

Manželství ~ rodičovství

Instinkty / Generativa ...

Manželství → Krize → Rozvod ...

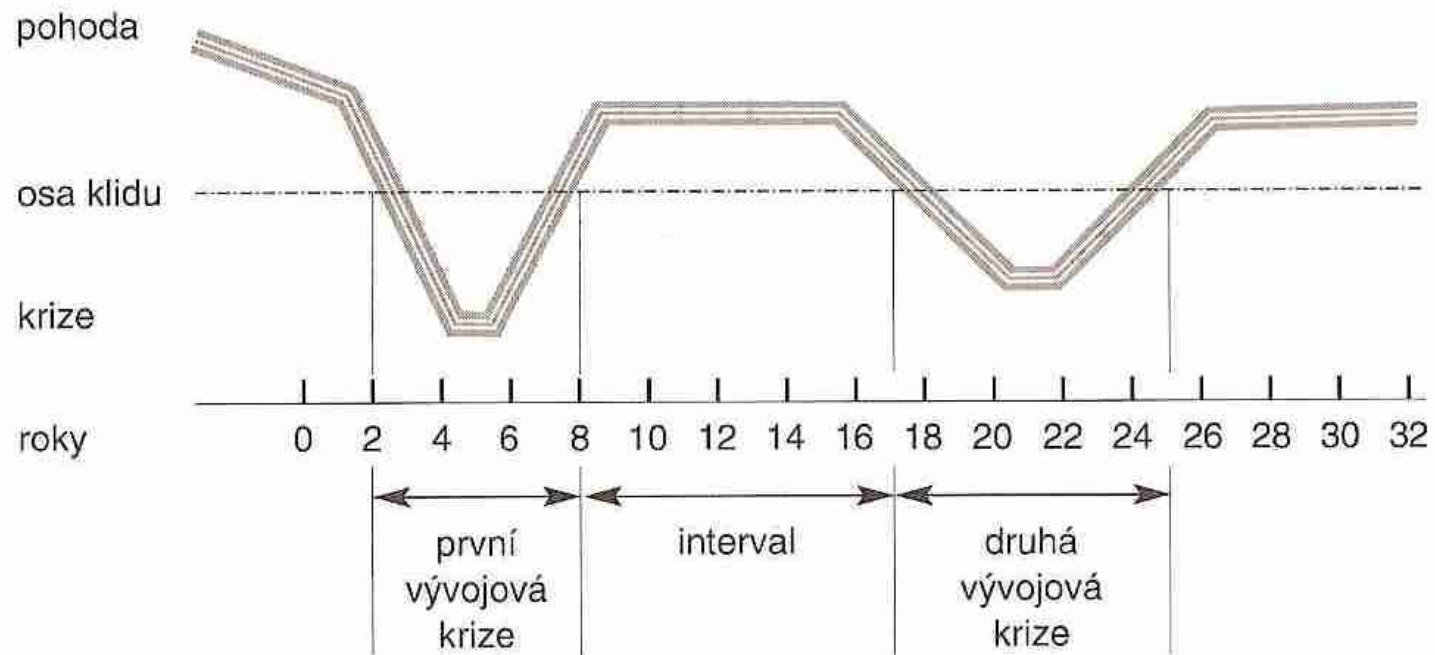
KRIZE V MANŽELSTVÍ

- ✘ Určitými **potenciálně krizovými obdobími** jsou **první roky manželství**, během nichž se poměrně velké procento těchto svazků rozpadá
- ✘ Dále je to **doba po narození dítěte**, kdy žena (resp. ten z partnerů, který o dítě primárně pečuje) přesouvá značnou část pozornosti směrem k dítěti a partner se tak může cítit v tomto smyslu poněkud zanedbáván
- ✘ Rizikovou fází je také **období odchodu dospělého dítěte z domova** - zde se může u rodičů objevit tzv. syndrom prázdného hnízda, který charakterizují pocity určité prázdnoty, částečné ztráty smyslu života apod., rovněž se v této souvislosti mohou projevit nějaké dosud neřešené partnerské problémy.

MLADÁ DOSPĚLOST – MANŽELSKÉ VÝVOJOVÉ KRIZE

Obr. 9.1 Manželské vývojové krize podle Plizáka

Průměrný věk:

manžela	27	33	42	50
manželky	22	28	37	45
prvního dítěte	1	7	16	24

RODIČOVSTVÍ

- ✘ Projev generativity a specifické naplnění intimity
- ✘ Rodičovská role – nadřazená role, nevratná, nezrušitelná vazba k partnerovi (druhému rodiči), změna životního stylu
- ✘ Motivace k rodičovství:
  - + vnější stimulace vlivem sociálních norem (30 let je mezník pro bezdětnost), vliv zkušenosti z dětství (jsou-li negativní, buď člověk rodičovství odmítá, nebo si je v něm nejistý)
  - + vnitřní biologická stimulace (bio potřeba, pud zachování rodu)
- ✘ Bezdětnost, mateřství bez partnera – mohou být sociálně stigmatizující